

WŁADYSŁAW PNIEWSKI (1893-1940)

Urodził się 3 lutego 1893 roku w Gostyniu jako syn Stanisława, szewca, działacza narodowego i społecznego oraz Anny z Dąbrowskich. Uczęszczał do klasycznego gimnazjum w Ostrowie Wielkopolskim i Gimnazjum św. Marii Magdaleny w Poznaniu. Jako uczeń gimnazjalny był organizatorem nielegalnych kółek samokształceniowych i tajnych kompletów nauki języka polskiego. Zakładał, wbrew zakazom władz pruskich, polskie biblioteki. Był członkiem Towarzystwa im. Tomasza Zana. Po maturze, od 1913 roku studiował filozofię i teologię na Uniwersytecie Jagiellońskim.

Po wybuchu I wojny światowej został wcielony do armii pruskiej. W listopadzie 1918 roku podjął we Wrocławiu studia filozoficzne, a po upływie pół roku przeniósł się do nowo założonego Uniwersytetu Poznańskiego, na filologię polską. W maju 1920 roku złożył egzamin końcowy i otrzymał prawo nauczania języka polskiego, propedeutyki filozofii i historii w szkołach średnich. W 1925 roku otrzymał dyplom doktora filozofii na podstawie rozprawy *Narzecze wsi Zgorzelca*. W tym samym roku zdobył pełne kwalifikacje nauczyciela szkoły średniej.

1 września 1924 roku został nauczycielem języka polskiego w Gimnazjum Polskim Macierzy Szkolnej w Gdańsku, gdzie pracował do wybuchu II wojny światowej. Od 1 września 1929 roku uczył także w polskiej Szkole Handlowej. W 1925 roku założył w Gimnazjum bibliotekę, którą opiekował się przez 14 lat. W 1929 roku biblioteka ta została przekształcona w bibliotekę publiczną. W 1938 roku liczyła ona trzynaście tysięcy tomów.

Od 1925 roku prowadził koło Miłośników Języka Ojczystego. Był nie tylko wspaniałym pedagogiem, ale także zasłużonym badaczem problemów polsko-gdańskich i kaszubsko-pomorskich. Jego dorobek naukowy zamyka się liczbą ponad 150 prac, wśród których wyróżnić można trzy główne grupy zagadnień, a mianowicie, prace z zakresu metodyki nauczania języka polskiego, historii Gdańska i zagadnień kaszubsko-pomorskich. Do najważniejszych jego prac należą: *Krzysztof Celestyn Mrongowiusz 1764-1855. Księga pamiątkowa*, Gdańsk 1933, pod jego redakcją, w której zamieścił obszerną pracę o Mrongowiuszu oraz opublikował jego korespondencję, *Język polski w dawnych szkołach Gdańskich*, Gdańsk 1938, antologia *Morze polskie i Pomorze w Pieśni*, Gdańsk 1931, *Bibliografia kaszubsko-pomorska z zakresu językoznawstwa i literatury* („Rocznik Gdański”), obejmująca około 1500 pozycji i wiele innych, w tym sporo artykułów publicystycznych. Na osobną uwagę zasługuje jego społeczno-oświatowa działalność.

Brał aktywny udział w życiu Polonii Gdańskiej. Od 1931 roku był redaktorem odpowiedzialnym „Gryfa”. Działal w Towarzystwie Przyjaciół Nauki i Sztuki, współpracował ze Związkiem Polaków w Gdańsku, z Instytutem Bałtyckim, a także z naukowymi ośrodkami Krakowa i Poznania. Zajmował się działalnością wydawniczą („Rocznik Gdański”, „Studia Gdańskie”).

We wrześniu 1939 roku został aresztowany przez policję niemiecką i wywieziony do obozu w Stutthofie, gdzie 22 marca 1940 roku został zamordowany. Niemcy zniszczyli bogate zbiory jego prywatnej biblioteki i skonfiskowali całe mienie. W 1946 roku jego zwłoki zostały odnalezione i ekshumowane. Uroczystości pogrzebowe odbyły się 15 grudnia 1946 roku na Cmentarzu Zasłużonych na Zaspie w Gdańsku.

W uznaniu nieprzemijających zasług Władysława Pniewskiego jedna z ulic Wrzeszcza oraz II Liceum Ogólnokształcące w Gdańsku-Wrzeszczu noszą jego imię.

Odznaczony był Medalem 10-lecia Odzyskana Niepodległości, Złotym Krzyżem Zasługi oraz srebrnym Wawrzynem Akademickim.

A. Grześkowiak, *Pniewski Władysław*, [w:] *Zeszyt regionalny miasta Gostynia*, Gostyń 1978; A. Bukowski, *Pniewski Władysław (1893-1940)*, *Polski słownik biograficzny*, t. 26, s. 829-832; Z. Ratajczak, *Władysław Pniewski – pedagog, filolog, historyk, bibliograf, działacz Polonii Gdańskiej*, [w:] *Sławni Gostynianie. Kalendarz na rok 1986*, Gostyń 1985, s. 4-5; II Liceum Ogólnokształcące w Gdańsku im. dr. Władysława Pniewskiego <https://lo2.edu.gdansk.pl/pl/page/patron-szkoly-1/biografia-wladyslawa-pniewskiego> [Dostęp: 21 grudnia 2022 roku].